

นวัตกรรมสังคม : การศึกษาระบบเครดิตทางสังคมในประเทศจีน เพื่อการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย

นลินี ณ นคร รักธรรม*

วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต

Received: 7 October 2023

Revised: 27 October 2023

Accepted: 8 December 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาพัฒนาการของระบบเครดิตทางสังคมในประเทศจีน (2) ศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบเครดิตทางสังคมในประเทศจีน (3) การเสนอแนวทางของระบบเครดิตทางสังคมเพื่อการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงเอกสารด้วยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากสถานการณ์ในอดีตและปัจจุบันของประเทศไทยที่มีการนำระบบเครดิตทางสังคมมาใช้ในการบริหารจัดการของประเทศ เสนอแนะการคัดเลือกเอกสารในการวิจัยประกอบด้วย (1) ความจริง (2) ความถูกต้องน่าเชื่อถือ (3) การเป็นตัวแทน (4) ความหมาย ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยการจัดการระบบข้อมูลด้วยหลักการจัดกลุ่มของข้อมูลและเขียนบรรยายแบบพรรณนา โดยการประเมินคุณภาพงานเอกสารที่นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่าวรรณกรรมที่นำมาสังเคราะห์ แบ่งเป็นสัดส่วน ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาพัฒนาการของระบบเครดิตทางสังคม จำนวน 6 เล่ม (ร้อยละ 20) (2) เพื่อศึกษาการรับรู้ ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาระบบเครดิตทางสังคม จำนวน 5 เล่ม (ร้อยละ 16.67) (3) เพื่อศึกษาสาเหตุ ผลกระทบ และวิธีการแก้ไขปัญหาของระบบเครดิตทางสังคม จำนวน 5 เล่ม (ร้อยละ 16.67) (4) เพื่อการพัฒนาวิธีการจัดอบรมการเรียนรู้ ในการพัฒนาศักยภาพและการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย จำนวน 4 เล่ม (13.33) (5) เพื่อศึกษาแนวคิด รูปแบบ เนื้อหาของการสร้างแนวทางและการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย จำนวน 10 เล่ม (ร้อยละ 33.33) ผู้วิจัยได้เสนอโมเดลขั้นตอนการทำงานของ Social Credit System: SCS เพื่อการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย จำนวน 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การจัดตั้งให้หน่วยงานทางภาครัฐเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ขั้นตอนที่ 2 จัดระบบการลงทะเบียนโดยต้องลงทะเบียนแบบสมัครใจ และเป็นประชาชนคนไทยอายุตั้งแต่ 20 ปี ขั้นตอนที่ 3 จัดการอบรมเพื่อให้ความรู้ทางด้านระบบเครดิตทางสังคม (Social Credit System: SCS) โดยการสร้างแรงจูงใจด้วยการให้รางวัล ขั้นตอนที่ 4 กำหนดมาตรการให้รางวัลเป็นลักษณะสิทธิการประกอบไปด้วยมาตรฐานและกฎเกณฑ์ในการประเมินเพื่อการให้คะแนนอย่างยุติธรรม ขั้นตอนที่ 5 การให้รางวัลอยู่ในรูปของการให้คะแนน ขั้นตอนที่ 6 การจัดทำประเมินทุก 1 ปี และขั้นตอนที่ 7 การพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและสงบสุขในสังคม

คำสำคัญ: ระบบเครดิตทางสังคม นวัตกรรมสังคม การเรียนรู้

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: nalinee.waew@gmail.com

Social Innovation: The Study of Social Credit in China for Applicable Model in Thailand

Nalinee Nanagara Raktham*

College of Social Innovation, Rangsit University

Received: 7 October 2023

Revised: 27 October 2023

Accepted: 8 December 2023

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the development of Social Credit in China, (2) to study Social Credit in China nowadays, and (3) to present the model that will be applied in Thailand based on actual possibility. The research method is documentary research, which is conducted by gathering information and using various documents to review the content of social innovation and, finally, propose a model of social credit that will be applied in Thailand. The criteria for choosing documents are (1) Authenticity, (2) Credibility, (3) Representativeness, and (4) Meaning. The researcher proceeds with the document review by managing the documents with the narrative procedure and assessment quality comprising 20 Thai and 10 foreign language literature. The summary of the literature percentage is as follows: (1) Literature for Social Credit Development is 6 items (20%), (2) Literature for Learning Impact of Social Credit has 5 items (16.67%), (3) Literature for Cause and Effect for Solving Social Credit Problems has 5 items (16.67%), (4) Literature for Training Development has 4 items (13.33%), and (5) The literature for Paradigm Thinking to apply for Social Credit in Thailand is 10 items (33.33 %). The researcher presents the model of the Social Credit System which will be used in the context of Learning Dynamic in Thailand are (1) Core Responsible Organization, (2) Registration System, (3) Organized Training, (4) Standard Setting under good governance guidelines, (5) Giving Rewards in terms of Social Credit Score, (6) Annual Evaluation, and (7) Sustainable Development for social tranquility.

Keywords: Social Innovation, Social Credit, Learning

* Corresponding Author; E-mail: nalinee.waew@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีอารยธรรม ประวัติศาสตร์ยาวนานประเทศหนึ่ง มีดินแดนกว้างใหญ่ไพศาล ความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ สืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จำนวนประชากรที่มีจำนวนมาก หลากหลายชนเผ่า มีความเชื่อที่แตกต่าง จึงทำให้ระบบการปกครองประเทศจีนมีการเปลี่ยนแปลงมากมาย ส่งผลให้เกิดนโยบายปฏิวัติวัฒนธรรมและนโยบายทางการเมือง โดยมีจุดมุ่งหมายให้จีนสามารถพึ่งพาตนเองและทัดเทียมกับต่างประเทศได้ เติ่งเสี่ยวผิงผู้นำที่สำคัญได้ริเริ่มนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจและเปิดประเทศ สนับสนุนการส่งเสริมเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ส่งผลให้ประเทศจีนมีความมั่นคงทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง ในยุคของประธานาธิบดีคนปัจจุบัน สีจิ้นผิง มีการประกาศนโยบาย แนวคิดใหม่ในหลายด้าน เช่น แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนจากกินอิ่มอยู่ดีให้เป็นกินดีอยู่ดี นโยบายเส้นทางสายไหมในศตวรรษที่ 21 (One Belt One Road) และนโยบายปราบปรามทุจริตต่าง ๆ (Tosanguan, 2019) สิ่งสำคัญของประเทศจีนคือ มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจควบคู่กับการพัฒนาทางสังคมอย่างรวดเร็ว รัฐบาลของประเทศจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการกำกับดูแลให้สังคมมีความโปร่งใส มีการจัดระเบียบสังคม มีการทำธุรกิจที่เป็นธรรม มีการป้องกันการฉ้อฉลและการรับสินบน รวมถึงการปรับพฤติกรรมประชาชนในประเทศด้วยการเพิ่มความมีระเบียบวินัยของประชาชนในประเทศ อาทิ การไม่ส่งเสียงดัง การเข้าแถวไม่แซงคิว การรักษาความสะอาด และมารยาททางสังคม เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศและผลักดันประเทศจีนไปสู่ระดับสากล

ระบบเครดิตทางสังคม (Social Credit System: SCS) เป็นระบบที่เกิดขึ้นมาจากสภาพเศรษฐกิจด้วยวิธีการที่นำมาใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของประชาชน จากการใช้อัลกอริทึมและปลุกฝังอุปนิสัยในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมประชากรชาวจีน แต่ไม่สามารถทำได้ในระยะเวลารวดเร็วได้ ต่อมาจึงได้คิดค้นเครื่องมือที่รัฐบาลจีนนำมาใช้ คือ ระบบเครดิตทางสังคม “The Social Credit System (SCS)” เป็นเครื่องมือในการสร้างบรรทัดฐานเดียวกันทั้งประเทศ และใช้ข้อมูลเครดิตของบุคคลในการสร้างค่านิยม และวัฒนธรรมแห่งความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม มีจิตสำนึก และความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านกลไกการสร้างแรงจูงใจโดยการให้รางวัลและการลงโทษ เพื่อยกระดับของสังคมให้ดีขึ้น โดยระบบเครดิตทางสังคม (The Social Credit System) ประกาศใช้ครั้งแรกตั้งแต่วันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ยึดหลักการ 4 ประการ คือ (1) ความซื่อสัตย์ในการบริหารงานของรัฐบาล (Honesty in Government Affairs) (2) ความซื่อสัตย์ในการทำธุรกิจ (Commercial Integrity) (3) ความซื่อสัตย์ของสังคม (Societal Integrity) และ (4) ความน่าเชื่อถือของตุลาการ (Judicial Credibility) แต่ยังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก ต่อมารัฐบาลจีนจึงได้ปรับปรุงโครงการและพื้นที่ทดลองได้กระจายการใช้อย่างกว้างขวางไปในพื้นที่ต่าง ๆ ใน 12 เมืองใหญ่ เพื่อทำการทดลองใช้งานและหาปัญหาอุปสรรคของการประกาศใช้ระบบดังกล่าว และส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรการอย่างต่อเนื่อง (Sustainability) เพื่อให้เกิดความมั่นคงและมีประสิทธิภาพ ระบบเครดิตทางสังคมจะปรับเปลี่ยนชีวิตของทุกคน โดยพื้นฐานพลเมืองจีนแต่ละคนจะได้รับคะแนนที่ได้จากพฤติกรรมความซื่อสัตย์ คะแนนนี้จะจำเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับชีวิต ไม่ว่าจะเป็นสิทธิพิเศษในการเช่าที่พักอาศัย การซื้อตัวเครื่องบิน ได้รับสิทธิในการเข้าถึงโรงพยาบาล มหาวิทยาลัยและบริการของรัฐ (Sithigh and Siems, 2019)

หลักการสำคัญของระบบเครดิตทางสังคมในประเทศจีน คือการยึดหลักสำคัญในการบริหารจัดการภายใต้ความน่าเชื่อถือทางการเงิน (Financial Creditworthiness) ที่จะเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการระบบการกู้ยืมเงินจากธนาคารหรือการทำธุรกรรมขององค์กรต่าง ๆ ให้มีความน่าเชื่อถือ โดยจะมีการกำหนดตัวชี้วัด เพื่อประเมินคุณสมบัติของผู้ที่จะทำการกู้ยืมเงินเป็นรายบุคคล ซึ่งเรียกเกณฑ์นี้ว่า "ความน่าไว้วางใจ" (Trustworthiness) ประเด็นสำคัญของระบบนี้คือ การที่รัฐบาลมุ่งหมายที่จะประเมินระดับความน่าไว้วางใจทางสังคมจากปัจจัยด้านต่าง ๆ ตั้งแต่

สินค้าที่ประชาชนซื้อ ไปจนถึงพฤติกรรมทางสังคม พฤติกรรมทางการเมือง หากประชาชนละเมิด “ความไว้วางใจ” เช่น การสูบบุหรี่ในพื้นที่ต้องห้าม หรือชำระภาษีล่าช้า บุคคลเหล่านี้จะถูกตัดคะแนน แต่ในทางกลับกันประชาชนจะได้คะแนนเพิ่มหากทำความดี เช่น การทำงานเพื่อการกุศล ในทางปฏิบัติระบบคะแนนนี้จะอยู่ในรูปของ “บัญชีดำ” สำหรับผู้มีคะแนนเป็นลบ และ “บัญชีแดง” สำหรับผู้มีคะแนนเป็นบวก ระบบนี้เริ่มใช้ในเมืองหรงเฉิง มณฑลซานตง ทางภาคตะวันออกของจีน โดยประชาชนจะได้รับคะแนน 1,000 คะแนน ซึ่งสามารถเพิ่มหรือลดได้ตามกิจกรรมที่ทำ นอกจากนี้องค์กรหรือบุคคลใดที่ได้รับการประเมินผ่านเกณฑ์จะได้รับการจัดคะแนนความน่าเชื่อถือและออกใบอนุญาตในการประเมินคะแนนความไว้วางใจ การนำระบบเครดิตทางสังคมทำให้ผู้บริหารและประชาชนในประเทศเกิดความมั่นใจในการใช้บริการองค์กรที่มีมาตรฐาน และสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่องค์กรที่ได้รับมาตรฐานเช่นกัน

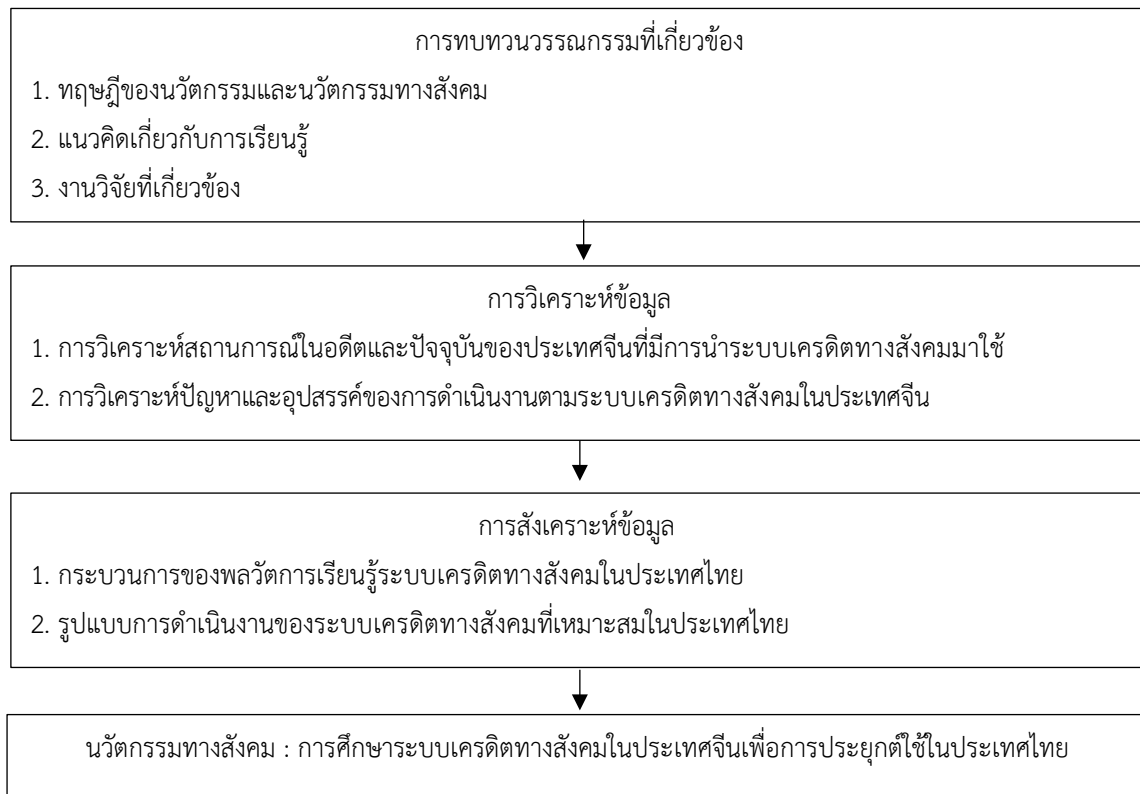
จากการศึกษาพบว่า ประเทศทางตะวันตกได้นำหลักการของระบบเครดิตทางสังคมในประเทศจีน มาใช้ในการบริหารจัดการควบคุมพฤติกรรมของประชาชนในประเทศ ระบบเครดิตทางสังคมนี้ถูกพัฒนาขึ้นในสหรัฐอเมริกา เช่นกัน โดยเป็นการนำมาใช้ในภาคธุรกิจที่ Silicon Valley ซึ่งเป็นผลมาจากอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่เติบโต และมีข้อมูลมหาศาลที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานและพฤติกรรมบนแพลตฟอร์มออนไลน์ของผู้บริโภคในสหรัฐอเมริกา ยังมีการนำระบบเครดิตทางสังคมมาใช้ในธุรกิจประกันชีวิต ที่องค์กรประกันสามารถกำหนดราคาเบี้ยประกัน อาศัยข้อมูลจากโซเชียลมีเดียของลูกค้าได้ เช่น หากโพสต์ภาพสูบบุหรี่ หรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ อาจต้องจ่ายค่าเบี้ยประกันแพงกว่า แต่หากโพสต์ภาพกำลังเล่นโยคะที่แสดงถึงการรักสุขภาพ อาจทำให้การจ่ายเบี้ยในราคาถูกลง

ดังนั้น พื้นฐานที่สำคัญของการนำระบบเครดิตทางสังคม (Social Credit) มาใช้ในการบริหารจัดการกับการจัดระเบียบทางสังคมอย่างแพร่หลายทั่วโลก เป็นการแสดงถึงความสำคัญของระบบเครดิตทางสังคมดังกล่าว แต่เนื่องจากบริบททางสังคมของแต่ละประเทศที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้หลักเกณฑ์การประเมินคุณสมบัติของหน่วยงานและแนวทางปฏิบัติแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ สำหรับประเทศไทยนั้นเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ที่ต้องมีการนำหลักการดังกล่าวมาบูรณาการร่วมกับการดำรงชีวิต ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของระบบเครดิตทางสังคม (Social Credit) และเพื่อการสร้างหลักเกณฑ์การใช้งานระบบอย่างเหมาะสม จึงได้ทำการศึกษา นวัตกรรมสังคม: การศึกษาระบบเครดิตทางสังคม (Social Credit System: SCS) ในประเทศจีนเพื่อพลวัตการเรียนรู้ในประเทศไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อการนำระบบดังกล่าวมาประยุกต์และปรับใช้ในการบริหารจัดการระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทย พร้อมนำเสนอรูปแบบระบบเครดิตทางสังคมของประเทศไทย เพื่อสนับสนุนความสงบสุขและความเป็นระเบียบในสังคมไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาพัฒนาการของระบบเครดิตทางสังคมในประเทศจีน
2. ศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบเครดิตทางสังคมในประเทศจีน
3. การเสนอแนวทางของระบบเครดิตทางสังคมเพื่อการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ

บริบทของประเทศไทยที่มีความหลากหลาย ยังสอดคล้องกันกับบริบทของประเทศทางตะวันตกประชากรในหลายประเทศตะวันตกมีแนวโน้มในการให้ความสำคัญกับความต้องการความสมบูรณ์ของชีวิตมากขึ้น ส่งผลให้ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์จึงเป็นพื้นฐานที่ปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทในปัจจุบัน ที่อธิบายว่ามนุษย์มีความต้องการหลายระดับ ความต้องการเหล่านี้มีลำดับขั้นจากต่ำสุดไปสูงสุด เมื่อความต้องการขั้นต่ำสุดได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์จะเกิดความต้องการขั้นที่สูงขึ้นตามลำดับแนวคิดที่สำคัญของงานวิจัยในด้านระบบเครดิตทางสังคมมีทฤษฎีที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีของ Maslow (1954) หรือลำดับขั้นความต้องการ (Maslow's Hierarchy of Needs) Maslow ระบุว่า มนุษย์มีความต้องการทั้งหมด 5 ชั้น เรียงลำดับจากขั้นต่ำสุดไปหาสูงสุด มนุษย์จะมีความต้องการในขั้นต่ำสุดก่อน เมื่อได้รับการตอบสนองจนพอใจแล้วจะเกิดความต้องการขั้นสูงต่อไป ความต้องการของบุคคลจะเกิดขึ้น 5 ชั้นเป็นลำดับ (1) ความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการลำดับต่ำสุดและเป็นพื้นฐานของมนุษย์ (2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการความปลอดภัย การมีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ปราศจากความกลัว การสูญเสียและภัยอันตราย (3) ความต้องการความรักและสังคม (Belonging and Love Needs) เมื่อมีความปลอดภัยในชีวิตและมั่นคงในการทำงานแล้ว คนเราจะต้องการความรัก ความสัมพันธ์กับผู้อื่น มีความต้องการ

เป็นเจ้าของและมีเจ้าของ ความรักในรูปแบบต่างกันได้รับการยอมรับเป็นสมาชิกในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่ม (4) ความต้องการการได้รับการยกย่องนับถือในตนเอง (Esteem Needs) เมื่อความต้องการความรักและการยอมรับได้รับการตอบสนองแล้ว คนเราจะต้องการสร้างสถานภาพของตัวเองให้สูงขึ้น ความรู้สึกมั่นใจในตนเองและมีเกียรติ (5) ความต้องการพัฒนาศักยภาพของตน (Self-actualization) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์และความต้องการนี้ยากต่อการบอกได้ว่าเป็นอะไร ความต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเป็นความต้องการที่มนุษย์ต้องการจะเป็นต้องการที่จะได้รับผลสำเร็จและต้องการความสมบูรณ์ของชีวิต

ภาพที่ 2 แสดงลำดับขั้นความต้องการ (Maslow's Hierarchy of Needs)
(ที่มา: Chapman, 2007)

ทฤษฎีทางนวัตกรรม (Innovation)

Smith (2006) ได้มีการจำแนกประเภทของนวัตกรรมใน 4 ลักษณะ และได้ให้ความหมายที่แตกต่างกันอันประกอบด้วย การจำแนกตามเป้าหมาย (The Target of Innovation) การจำแนกตามระดับของการเปลี่ยนแปลง (The Degree of Change) การจำแนกตามขอบเขตของผลกระทบ (The Area of Impact) จำแนกตามกระบวนการที่ทำให้เกิดนวัตกรรม (Process of Innovation) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การจำแนกตามเป้าหมาย (The Target of Innovation) ซึ่งแบ่งออกเป็น (1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) การพัฒนาและนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ การปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น (2) นวัตกรรมด้านการบริการ (Services Innovation) เช่น การเปลี่ยนแปลงของระบบการชำระเงินทางการเงิน (3) นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) การประยุกต์ใช้แนวคิดวิธีการ หรือกระบวนการใหม่ ๆ ที่ส่งผลให้กระบวนการผลิต และการทำงานโดยรวมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด มุ่งเน้นการควบคุมคุณภาพ

2. จำแนกตามระดับของการเปลี่ยนแปลง (The Degree of Change) ซึ่งแบ่งออกได้เป็น (1) นวัตกรรมในลักษณะเฉียบพลัน (Radical Innovation) เป็นนวัตกรรมที่มีระดับความใหม่ในลักษณะที่มีความแตกต่างไปจากกรรมวิธีและแนวคิดเดิมไปอย่างสิ้นเชิง เป็นการออกแบบและใช้แนวคิดใหม่ทั้งหมดในการพัฒนานวัตกรรม เกิดเป็นต้นแบบใหม่สามารถสร้างมูลค่าทางการตลาดได้มากที่สุด (2) นวัตกรรมในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป (Incremental Innovation) เป็นนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจำนวนมาก โดยมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความเชี่ยวชาญขององค์กรด้านเทคโนโลยีแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นทีละน้อย จากการออกแบบผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการที่มีอยู่เดิมขององค์กร

3. การจำแนกตามขอบเขตของผลกระทบ (The Area of Impact) ซึ่งแบ่งออกเป็น (1) นวัตกรรมทางเทคโนโลยี (Technological Innovation) เป็นนวัตกรรมที่มีพื้นฐานหรือขอบเขตของการพัฒนามาจากเทคโนโลยี

สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้เป็นอย่างดี เพื่อสามารถขยายกลุ่มเป้าหมายให้กว้างขึ้น (2) นวัตกรรมทางการบริหาร (Administrative Innovation) เป็นเรื่องของความคิดค้นและเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการตลอดจนกระบวนการจัดการองค์กรใหม่ ที่ส่งผลให้ระบบการทำงานการผลิตการออกแบบผลิตภัณฑ์ และการให้บริการขององค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. จำแนกตามกระบวนการที่ทำให้เกิดนวัตกรรม (Process of Innovation) การผลักดันด้วยเทคโนโลยี (Technology Push) เกิดขึ้นจากการลงทุนและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นการพิจารณาจากปัญหาและความต้องการของผู้บริโภคเป็นหลัก แล้วนำมาสร้างและพัฒนาวัตกรรมการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค การผสมผสานทั้งด้านเทคโนโลยี และความต้องการของผู้บริโภค (Coupling) เป็นการสร้างนวัตกรรมโดยคำนึงถึงทั้งความต้องการของผู้บริโภคและเทคโนโลยีที่มีอยู่ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ภายใต้การพัฒนาและยกระดับเทคโนโลยีที่มีอยู่ไปพร้อม ๆ กัน

ทฤษฎีนวัตกรรมสังคม (Social Innovation)

นวัตกรรมสังคม (Social Innovation) คือแนวคิดและวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งปัญหาที่มีอยู่แล้วแต่ยังแก้ไขไม่ได้ด้วยวิธีการทั่วไป และปัญหาใหม่ที่เพิ่งปรากฏขึ้นในปัจจุบัน คนไทยมีความสนใจในการพัฒนานวัตกรรมสังคม เพื่อแก้ปัญหาตั้งแต่ในระดับชุมชนของตนไปจนถึงระดับประเทศ โดยผู้ที่สนใจมีบทบาทและพื้นฐานที่หลากหลายกว้างขวางมาก ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน นักศึกษา คนในชุมชน บุคลากรในสถาบันการศึกษา ระบบสาธารณสุข องค์กรเอกชน หน่วยงานของรัฐ และองค์กรสาธารณประโยชน์

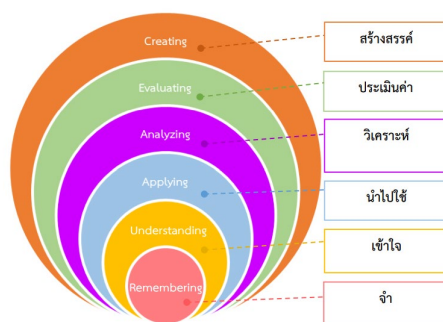
Schumpeter (1934) ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีทำให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจกระแสหลัก กระบวนการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีมี 3 ขั้นตอน คือ (1) สิ่งประดิษฐ์ใหม่ การจากค้นคว้าและทดลองหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่เกิดขึ้นได้สองทางคือ เกิดขึ้นตามธรรมชาติของความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์หรือเกิดขึ้นโดยความบังเอิญ และเกิดขึ้นจากการได้รับแรงจูงใจบางอย่างให้ค้นคว้า (2) นวัตกรรม (Innovation) เป็นการประยุกต์เอาสิ่งที่ได้จากสิ่งประดิษฐ์ใหม่มาทำการค้า มีหลักการ 2 แบบ คือผลิตภัณฑ์ใหม่หรือการปรับปรุงผลิตภัณฑ์และวิธีการผลิตใหม่ หรือการปรับปรุงกระบวนการผลิตหรือโครงสร้างองค์กร (3) การแพร่กระจาย (Diffusion) เป็นการแพร่กระจายของผลได้จากนวัตกรรมเป็นตัวผลักดัน ให้เกิดการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ เช่นเดียวกับการเกิดปฏิวัติอุตสาหกรรมของชาวตะวันตก

แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี มองว่าโครงสร้างตลาดที่มีอำนาจผูกขาดทำให้ผู้ผลิตในตลาดมีความสามารถที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเนื่องจากมีกำไรเกินปกติ ทำให้มีเงินสามารถนำไปลงทุนทำวิจัยและพัฒนา สามารถนำไปสู่การอธิบายข้อสนับสนุนการปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรมฝั่งตะวันตกได้อันนำมาสู่ลัทธิเสรีนิยมที่แพร่กระจายไปทั่วโลกในปัจจุบันจนหลาย ๆ คนเรียกว่าเป็นกระบวนการโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน ในการศึกษาครั้งนี้ ทฤษฎี Schumpeter's Theory of Innovation เป็นการเสนอแนวทางการพัฒนาองค์กรด้วยการสร้างแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อใช้เป็นแบบแผนในการพัฒนาองค์กร โดยมีแนวคิดด้านประเภทของนวัตกรรมสังคมแบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่ (1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่ให้ความสำคัญต่อการนำเสนอสินค้าหรือบริการใหม่ (2) นวัตกรรมกระบวนการเป็นเรื่องของกระบวนการส่งเสริมหรือพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ (3) การจัดการนวัตกรรมที่มองถึงความสำคัญ ของการบริหารจัดการองค์กร (4) นวัตกรรมโลจิสติกส์เป็นเรื่องของการเชื่อมโยงเส้นทางการค้ากับภายนอกองค์กรที่เกิดจากการประยุกต์องค์ประกอบการสร้างตลาดใหม่กับการพัฒนาอุปทานของตลาดใหม่เข้าไว้ด้วยกัน และ (5) การให้ความสำคัญต่อชุมชนเป็นองค์ประกอบที่มีการเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ โดยให้ความสำคัญกับ

ความสัมพันธ์ต่อชุมชนในการให้ความร่วมมือต่อภาครัฐและภาคเอกชน นอกเหนือจากการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลักขององค์กร (Schumpeter, 1942)

ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning)

Bloom (1965) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร และพฤติกรรมใหม่นี้เป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝน มิใช่เป็นผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติ หรือความบังเอิญพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจะต้องเปลี่ยนไปอย่างค่อนข้างถาวร จึงจะถือว่าเป็นการเรียนรู้ขึ้น หากเป็นการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวก็ยังไม่ถือว่าเป็นการเรียนรู้หากบุคคลเกิดการเรียนรู้จะเกิดการเปลี่ยนแปลง จึงได้จำแนกพฤติกรรมทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย Bloom เกิดการเรียนรู้ขึ้นหากเป็นการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวก็ยังไม่ถือว่าเป็นการเรียนรู้หากบุคคลเกิดการเรียนรู้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงดังนี้

ภาพที่ 3 มิติด้านกระบวนการทางปัญญา The Revised Bloom's Taxonomy

ที่มา: www.edu.chula.ac.th

1. ขั้นการจำ ได้แก่ การจำได้ถึงความรู้ การสามารถนำเอาความรู้ที่จำได้นั้นออกมาใช้ได้ด้วยตนเอง โดยในขั้นนี้เป็นขั้นความจำ ผู้เรียนสามารถจำความรู้เกี่ยวกับความรู้และสามารถนำเอาความรู้ที่ได้จำไว้น่ากลับมาใช้ใหม่ได้ในระยะเวลาที่ยาวนานและการใช้ความรู้จากการจำนั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์
2. ขั้นการเข้าใจ การสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการพูด การเขียน การใช้ภาพสัญลักษณ์ด้วยการตีความ การทดสอบ การจัดหมวดหมู่ การสรุป การสรุปอ้างอิง การเปรียบเทียบ และการอธิบาย
3. ขั้นการนำเอาความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้แก่ การนำเอาความรู้เดิมไปใช้ผ่านกระบวนการคิดต่าง ๆ เมื่อประสบกับปัญหาที่สามารถนำเอาความรู้เดิมไปใช้ในการบริหารจัดการในสถานการณ์ใหม่ให้เกิดผล
4. ขั้นการวิเคราะห์ การแยกย่อยสิ่งที่ต้องศึกษาออกเป็นส่วน ๆ และทำการศึกษาถึงองค์ประกอบของส่วนย่อย ๆ และทำการศึกษา ตัดสินใจว่าในแต่ละส่วนนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร การศึกษาเพื่อการวิเคราะห์ถึงความเหมือนและความแตกต่าง การวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะคุณสมบัติของสิ่งที่ศึกษา
5. ขั้นการประเมิน การตัดสินใจจากเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น หรือจากมาตรฐานที่สร้างขึ้นไว้แล้ว ด้วยการตรวจสอบทั้งแบบการสำรวจรายการหรือแบบอื่น ๆ และการวิเคราะห์

6. ขั้นการสร้างสรรค การนำเอาองค์ความรู้ที่กล่าวไปแล้วนั้นมาบูรณาการใช้ร่วมกันทั้ง ในด้านความสอดคล้องของความรู้ สามารถนำเอาความรู้มาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำเอาความรู้เดิมมาจัดระบบความคิดเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่

ระบบเครดิตทางสังคมในประเทศจีน (Social Credit System in China)

ระบบเครดิตทางสังคมในจีนเป็นระบบความน่าเชื่อถือทางสังคม ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างบรรทัดฐานให้กับประชาชนและธุรกิจ ให้มีค่านิยมและวัฒนธรรมแห่งความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม มีจิตสำนึก และรับผิดชอบต่อสังคม ผ่านการสร้างแรงจูงใจโดยการให้รางวัลและการลงโทษ โดยจะรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลและพฤติกรรมของประชาชนในด้านต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐและเอกชนทั่วประเทศได้แก่ ด้านสังคม เช่น ประวัติอาชญากรรม การปฏิบัติตามกฎหมาย ด้านการใช้จ่าย เช่น การชำระค่าสาธารณูปโภค การจ่ายชำระภาษีด้านออนไลน์ เช่น การโพสต์ข้อมูลบน Social Media พฤติกรรมการช้อปปิ้งออนไลน์ เป็นต้น และที่น่าสนใจ คือแหล่งข้อมูลที่สำคัญมาจากองค์กร E-Commerce ระดับโลกอย่าง Alibaba และ Tencent รวมถึงข้อมูลจากกล้อง CCTV กว่า 200 ล้านตัวทั่วประเทศ ที่ทำงานตลอด 24 ชั่วโมง

จุดเริ่มต้นของการใช้ระบบเครดิตในประเทศจีนคล้ายคลึงกับทุกประเทศทั่วโลก กล่าวคือ ระบบเครดิตนี้ถูกนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาการชำระหนี้ ต่อมาภายในประเทศเผชิญหน้ากับปัญหาสังคมการขาดความเชื่อมั่นในพลเมืองภาคธุรกิจ และองค์กร จึงพยายามคิดหาหลักในการสร้างความไว้วางใจและควบคุมพฤติกรรมของสถาบัน องค์กร เอกชน และปัจเจกบุคคล ซึ่งรัฐบาลคาดว่าปัญหาเหล่านี้จะได้รับการแก้ไขโดยการใช้ระบบการให้รางวัลและการลงโทษอย่างเข้มงวด เพื่อสร้างคุณค่าของความไว้วางใจขึ้นในสังคม ด้วยเหตุนี้ ประเทศจีนจึงเริ่มต้นระบบความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trustworthiness) ขึ้นในศตวรรษที่ 21 ด้วยระบบการประเมินคะแนนพลเมืองและองค์กร โดย SCS ไม่เพียงแต่ครอบคลุมการประเมินในด้านการเงินเท่านั้น แต่ขยายไปสู่การจับจ้องพฤติกรรมที่ละเมิดกฎหมาย เช่น การติดสินบน การจ่ายภาษีที่ไม่ตรงตามกำหนด พฤติกรรมที่ขัดต่อกฎหมายอื่น ๆ รวมถึงการควบคุมพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Woesler, Warnke, Kettner, and Lanfer, 2021)

นอกจากการประเมินเครดิตในระดับบุคคล ประเทศจีนยังใช้ Social Credit System เพื่อประเมินเครดิตขององค์กรที่ดำเนินธุรกิจการเงิน ทั้งที่เป็นองค์กรของคนจีน และองค์กรต่างชาติ ใช้เป็นปัจจัยที่พิจารณาเครดิตขององค์กรธุรกิจ โดยจะมองถึงด้านการปฏิบัติ และส่วนด้านอื่น ๆ จะประเมินจากการทำผิดต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงคุณภาพสินค้าและบริการ โดยวางเป้าหมายที่จะพัฒนาระบบให้สามารถตรวจสอบข้อมูลได้ แบบ Real-Time (Real-Time and Remote Monitoring)

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

การดำเนินการ SCS ในสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้นอาศัยความร่วมมือทั้งจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนในการดำเนิน SCS เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลเชิงพฤติกรรมขององค์กรและปัจเจกบุคคล เพื่อกำหนดและบริหารกำหนดและจัดการตัวชี้วัดพฤติกรรม การแปลงคะแนน การให้สิทธิประโยชน์ และการลงโทษ จากการศึกษาการดำเนิน SCS ของประเทศจีน พบว่า มีหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง และรับผิดชอบในการกำหนดตัวชี้วัดหรือปัจจัยนำเข้าเชิงพฤติกรรมจำนวนมาก โดยมีการกำหนดปัจจัยนำเข้าในการขึ้นบัญชีดำ และการกำหนดปัจจัยนำเข้าในการขึ้นบัญชีแดง (Liang, Das, Kostyuk, and Hussain, 2018; Liu, 2019)

รูปแบบการให้คะแนนและการตัดคะแนน

จากข้อมูลพฤติกรรมขององค์กรและปัจเจกบุคคลที่ถูกบันทึก จะถูกแปลงกลายเป็นคะแนนสำหรับการสะสมเครดิตใน SCS โดยคะแนนเครดิตทางสังคม (Social Credit Score) ที่มีการนำร่องใช้ภายในประเทศมีจำนวนมากกว่า 40 โปรแกรม ในแต่ละจังหวัด มณฑล และพื้นที่ที่มีอำนาจ ดังนี้ (1) ระบุประเภทพฤติกรรม ตามกรอบของขอบเขตพฤติกรรมที่กล่าวไปข้างต้น (2) กำหนดขอบเขตของคะแนนเครดิตทางสังคม และ (3) กำหนดค่าคะแนนของแต่ละพฤติกรรม ทั้งนี้ เพื่อให้พฤติกรรมและการประเมินพฤติกรรมสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่

สิทธิประโยชน์ที่พึงได้รับ

คะแนนเครดิตทางสังคมที่ถูกสะสมเอาไว้สามารถนำไปใช้แลกสิทธิประโยชน์ตามกำหนดได้ แต่สิทธิประโยชน์ที่ถูกกำหนดเอาไว้สำหรับผู้ที่มิฉะนั้นคะแนนเครดิตทางสังคมอยู่ในระดับดีนั้น รัฐกลางกระจายและมอบหมายอำนาจให้แก่หน่วยงานท้องถิ่นในการออกแบบโครงสร้าง SCS ที่เหมาะสมแต่ละพื้นที่ นั้นหมายรวมถึงการกำหนดสิทธิประโยชน์ในระดับท้องถิ่นที่พลเมืองจะได้รับ สำหรับเกณฑ์การให้คะแนนจะประเมินพฤติกรรมรายบุคคล โดยผู้มีความประพฤติดีจะได้รับคะแนน เช่น ดูแลสมาชิกในครอบครัวที่สูงอายุ ช่วยเหลือคนยากจน หรือปฏิบัติตามกฎจราจร และผู้ที่มีความประพฤติไม่ดีจะถูกตัดคะแนน ซึ่งผู้ที่มีคะแนนสูงกว่ามาตรฐานจะได้รับสิทธิพิเศษ (Privileges) ส่วนผู้ที่มีคะแนนต่ำกว่ามาตรฐานจะได้รับบทลงโทษ (Punishment)

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)

ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) วรรณกรรมภาษาไทย จำนวน 20 ฉบับ และ (2) วรรณกรรมภาษาต่างประเทศ จำนวน 10 ฉบับ ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากการค้นคว้าเก็บข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา บทความ และงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาการประเมินคุณภาพงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย (1) วรรณกรรมภาษาไทย และ (2) วรรณกรรมภาษาต่างประเทศ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารระดับทฤษฎีตามแนวทางของ Scott (1990; 2006) ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย (1) มีความถูกต้อง (Authenticity) เอกสารที่มาจากแหล่งเชื่อถือได้ มีความต้องถูกต้อง สมบูรณ์ สอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่ตีพิมพ์ (2) มีความน่าเชื่อถือ (Credibility) เอกสารที่ปราศจากข้อผิดพลาดและการบิดเบือนข้อมูล (3) มีความเป็นตัวแทน (Representativeness) เอกสารที่สามารถแสดงรายละเอียดแทนเอกสารประเภทเดียวกันได้ รายละเอียดสามารถเป็นตัวแทนกลุ่มประชากรตัวอย่างได้ และ (4) มีความหมายชัดเจน (Meaning) เอกสารที่สามารถเข้าใจได้ง่าย ชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนัยสำคัญของการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการจัดการระบบข้อมูลซึ่งอาศัยหลักเกณฑ์โดยการจำแนก หรือการจัดกลุ่มข้อมูลและเขียนบรรยายแบบพรรณนาความ เพื่อ

บรรยายพัฒนาการของระบบเครดิตทางสังคม ในประเทศจีน สภาพปัจจุบันของระบบเครดิตทางสังคมในประเทศจีน และนำมาวิเคราะห์เพื่อการสร้างแนวทางและการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย เรื่อง นวัตกรรมสังคม : การศึกษาระบบเครดิตทางสังคม (Social Credit System: SCS) ในประเทศจีนเพื่อการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. การประเมินคุณภาพงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย (1) วรณกรรมภาษาไทย จำนวน 20 ฉบับ และ (2) วรณกรรมภาษาต่างประเทศ จำนวน 10 ฉบับ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัย ซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์ กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ วิธิดำเนินการและผลการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการคำนวณจาก จำนวนและค่าร้อยละ

2. ข้อมูลเบื้องต้นของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ ส่วนใหญ่เป็นบทความวิจัย จำนวน 12 รายการ (ร้อยละ 38.71) และตีพิมพ์ในปี 2560 มากที่สุด จำนวน 8 รายการ (ร้อยละ 29.63) งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์มีการใช้รูปแบบการวิจัยวิจัยคุณภาพ มากที่สุด (ร้อยละ 41.18) และ การวิจัยเชิงปริมาณ (ร้อยละ 35.29) เครื่องมือการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ ประกอบด้วยแบบสอบถาม (ร้อยละ 47.06) แบบสัมภาษณ์ (ร้อยละ 47.06) แบบประเมิน (ร้อยละ 5.88)

3. ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยจากเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารที่นำมาสังเคราะห์ที่มีคุณภาพครบถ้วนทั้ง 6 ประเด็นที่นำมาสังเคราะห์ จำนวน 30 เรื่อง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของสาระสำคัญหรือประเด็นในวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สาระสำคัญ/ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ
1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของระบบเครดิตทางสังคม	6	20.00
2. เพื่อศึกษาการรับรู้ ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาระบบเครดิตทางสังคม	5	16.67
3. เพื่อศึกษาสาเหตุ ผลกระทบ และวิธีการแก้ไขปัญหาของระบบเครดิตทางสังคม	5	16.67
4. เพื่อพัฒนาวิธีการจัดอบรมการเรียนรู้ ในการพัฒนาศักยภาพและการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย	4	13.33
5. เพื่อศึกษาแนวคิด รูปแบบ เนื้อหาของการสร้างแนวทางและการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย	10	33.33
รวม	30	100

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมสังคม: การศึกษาระบบเครดิตทางสังคม (Social Credit System: SCS) ในประเทศจีนเพื่อพลวัตการเรียนรู้ในประเทศไทย โดยการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบันของระบบเครดิตทางสังคมในประเทศจีน เพื่อนำมาพัฒนานวัตกรรมสังคมที่นำมาใช้ในการปฏิบัติตามระบบเครดิตทางสังคม ในบริบทของสังคมไทย การวิเคราะห์จากจุดเด่นของวรรณกรรมนั้น ๆ ซึ่งใน 1 ผลงานมีสาระสำคัญหรือประเด็นในวัตถุประสงค์ของการวิจัยมากกว่า 1 ข้อ ผู้วิจัยจึงนำสาระสำคัญหรือประเด็นในวัตถุประสงค์ของการวิจัยเด่น ๆ ของแต่ละผลงาน มาจัดกลุ่มได้ 5 ประเด็น

1. เพื่อการศึกษาแนวคิด รูปแบบ เนื้อหาของการสร้างแนวทางและการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย การพัฒนารูปแบบของระบบเครดิตทางสังคม (Social Credit System: SCS) ในประเทศไทยเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบ เนื่องจากมีผลกระทบต่อสังคมและบุคคลในประเทศ การศึกษาแนวคิด รูปแบบ และการแสวงหาความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาเพื่อสร้างแนวทางความร่วมมือจากหลากหลายหน่วยงานในการแบ่งปันและส่งผ่านข้อมูลเพื่อตรวจตราและควบคุมพฤติกรรมของพลเมือง การพัฒนาระบบเครดิตสังคมนั้น ต้องอาศัยโครงสร้างของเทคโนโลยีในการรวบรวมบันทึกข้อมูลส่วนตัว ข้อมูลพฤติกรรมของพลเมืองและองค์กร การบันทึกข้อมูลพฤติกรรมทางสังคมของการดำเนินชีวิตจึงเป็นกลไกในการให้สิทธิประโยชน์ เป็นหลักฐานที่ยืนยันว่าระบบที่นำมาใช้ในประเทศจีนมีความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก แต่ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากมุมมองของประเทศตะวันตก ในเรื่องของ การควบคุมให้พลเมืองแสดงการกระทำที่ต้องเป็นคนดีและการกระทำนั้นจะนำมาซึ่งผลประโยชน์และรางวัลบางประการแก่พลเมือง ทั้งนี้ทำอาจเป็นการขัดต่อคุณค่าทางการเมืองและวัฒนธรรมของตะวันตกที่ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองเป็นสำคัญ (Kasl, 2019; Kostka, 2019)

2. เพื่อศึกษาพัฒนาการของระบบเครดิตทางสังคม รัฐบาลจีนมีการจำแนกและแบ่งประเภทของกลุ่มคนที่จะต้องถูกประเมินภายใต้ระบบเครดิตสังคมแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก กลุ่มแรก คือ การประเมินในกรณีที่เป็นประชาชนทั่วไปหรือภาคประชาชน (Individuals) และการประเมินในกรณีที่เป็นองค์กรภาคธุรกิจ (Enterprises) ซึ่งประชาชนแต่ละกลุ่มนั้นจะมีปัจจัยในการพิจารณาคะแนนหรือเครดิตสังคมในลักษณะที่ต่างกัน คือ การที่ประชาชนจะต้องเข้าสู่ระบบการให้คะแนนในรูปแบบของเครดิตสังคม และถูกรวบรวมข้อมูลและพฤติกรรม ส่วนบุคคลจากภาครัฐและภาคเอกชนทั่วประเทศใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านสังคม ด้านการใช้จ่าย และด้านออนไลน์ กลุ่มที่ 2 การประเมินในกรณีที่เป็นองค์กรภาคธุรกิจ (Enterprises) คือ การที่ภาคธุรกิจจะต้องเข้าสู่ระบบการให้คะแนนในรูปแบบของเครดิตสังคม ทั้งในส่วนของการจดทะเบียนในนามของชาวจีน และองค์กรที่จดทะเบียนในนามของชาวต่างชาติ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่จะใช้ในการพิจารณาคะแนนเครดิตสังคมของภาคส่วนธุรกิจนั้นจะมุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมต่าง ๆ เช่น การละเมิดกฎหมาย และการปฏิบัติตามนโยบายรัฐ โดยจะอ้างอิงข้อมูลดังกล่าวจากรายงานประจำปี การชำระภาษี และความประพฤติของพนักงานและผู้บริหาร การประเมินจากพฤติกรรมและการกระทำผิดต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงคุณภาพสินค้าและบริการ ปัจจัยทั้ง 2 กลุ่มนี้ มีผลต่อการพัฒนาระบบเครดิตทางสังคมเป็นอย่างมาก การทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิวัฒนาการของระบบนี้ในการศึกษาพัฒนาการระบบเครดิตทางสังคมจะช่วยให้การศึกษาเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ได้

3. เพื่อศึกษาสาเหตุ ผลกระทบ และวิธีการแก้ไขปัญหาระบบเครดิตทางสังคม การนำระบบเครดิตทางสังคม (Social Credit System: SCS) มาปฏิบัตินั้นจะส่งผลกระทบต่อหลายด้านของสังคมและบุคคล ทั้งด้านบวกหรือด้านลบขึ้นอยู่กับวิธีการดำเนินการและระบบที่ใช้ งาน เช่น การสร้างความเชื่อถือและความรับผิดชอบเป็นการสร้างความรับผิดชอบและแสดงถึงความพึงพอใจกระเปียบและสังคม ผู้ใช้งานอาจปรับพฤติกรรมของตนเพื่อรักษาความน่าเชื่อถือในระบบนี้ การสร้างความชัดเจนในพฤติกรรม การจัดเก็บข้อมูลและประเมินพฤติกรรมสามารถช่วยให้ความชัดเจนในพฤติกรรมของบุคคลและองค์กรได้ อาจช่วยลดความไม่แน่นอนและการฝ่าฝืนกฎระเบียบ การพิจารณาความถูกต้องและความยุติธรรมจะต้องมีกลไกที่ชัดเจน การประเมินความถูกต้องของข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญเพื่อป้องกันความไม่เป็นธรรม ความเป็นส่วนตัวของการรักษาความลับและความกังวลเกี่ยวกับความคุ้มครองข้อมูล เนื่องจากมีการสะท้อนข้อมูลส่วนบุคคลและประวัติการพฤติกรรมส่วนบุคคล ปัจจัยเหล่านี้ จะช่วยให้การรักษาความน่าเชื่อถือของระบบเครดิตทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการให้ระบบมีประสิทธิภาพและสามารถสร้างความไว้วางใจในสังคมได้

อย่างมีประสิทธิภาพและทรงคุณค่าสูงสุด ต้องป้องกันผลกระทบต่อความเสี่ยงและการที่อาจเป็นเครื่องมือในการก่อให้เกิดปัญหาในภายหลัง ซึ่งอาจช่วยในการจัดการและป้องกันปัญหาในระบบได้

4. เพื่อการพัฒนาวิธีการจัดอบรมการเรียนรู้ ในการพัฒนาศักยภาพและการประยุกต์ใช้ในประเทศไทยจะเป็นไปได้ หากมีการพิจารณาและปฏิบัติตามหลักการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี และถูกนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจในประเทศ อย่างไรก็ตามควรมีการตรวจสอบและควบคุมเพื่อรักษาความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูลของประชาชน และมีการคำนึงถึงความเป็นธรรมและความยุติธรรมในการใช้ข้อมูลจากระบบเครดิตทางสังคม

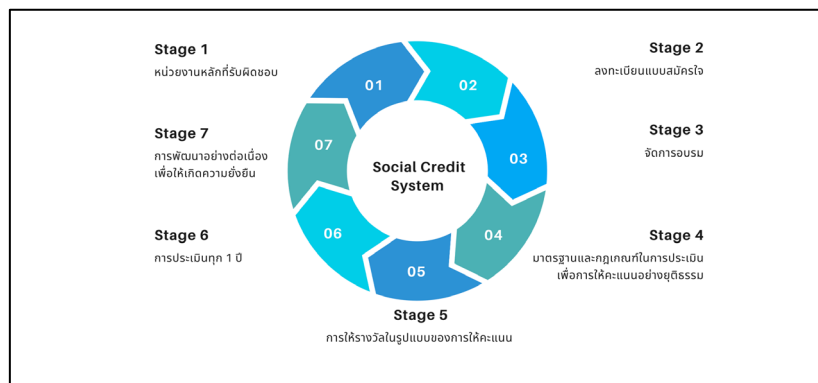
สรุปได้ว่า ระบบเครดิตทางสังคมที่เต็มรูปแบบจะมีผลกระทบต่อความเป็นส่วนตัวและข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน การนำเสนอและการดำเนินการระบบเครดิตทางสังคมจำเป็นต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อคุ้มครองสิทธิและความเป็นส่วนตัวของประชาชน นอกจากนี้ยังต้องมีความโปร่งใสและความโปร่งใสในกระบวนการดำเนินงานของระบบเครดิตทางสังคมด้วยเช่นกัน เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิและความเป็นส่วนตัวของประชาชน ป้องกันการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลในทางที่ไม่เหมาะสม มีปัจจัยทางเทคโนโลยีและองค์กรที่ต้องพิจารณา เพื่อให้ระบบเครดิตทางสังคมมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ควรระมัดระวังเรื่องการรวบรวมข้อมูลที่ถูกต้องและการป้องกันการรั่วไหลข้อมูลที่อาจเกิดขึ้นในระบบ

การพัฒนาระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะสามารถนำมาพัฒนาต่อได้แต่ต้องปฏิบัติตามหลักการทางกฎหมายความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูลอย่างเคร่งครัดเพื่อประโยชน์ของประชาชนในประเทศ เริ่มจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในพื้นที่เล็ก ๆ สร้างความร่วมมือในการพัฒนาระหว่างภาครัฐและชุมชน โดยเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงพื้นฐาน ได้แก่ (1) การเปลี่ยนแปลงในครัวเรือนและชุมชน (2) การเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพในชุมชน (3) การเปลี่ยนแปลงภายหลังเกิดโครงการพัฒนาระหว่างประเทศ และ (4) ประเมินผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภายหลังจากการนำโครงการเข้าไปพัฒนา โดยประเมินจากประเด็นต่าง ๆ มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไร เช่น เกิดปัญหาการประกอบอาชีพร้านค้าขายปลีกหรือร้านโชวห่วยในชุมชนมีแนวโน้มยุบตัวหรือลดลง เกิดความไม่ปลอดภัยในการใช้เส้นทางการคมนาคมมากขึ้น หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงเฉพาะเศรษฐกิจ แต่สภาพสังคมเป็นไปในทิศทางเดิม หรือที่ดีขึ้น หรืออาจจะส่งผลกระทบในทางที่แย่ง

การศึกษาระบบเครดิตทางสังคมในประเทศจีนเพื่อการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับระบบเครดิตทางสังคม การศึกษาระบบเครดิตทางสังคมในประเทศจีนจะช่วยให้นักวิชาการได้เข้าใจถึงแนวคิดหลักการ การออกแบบ และการดำเนินงานของระบบเครดิตทางสังคมอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น ได้ทราบถึงข้อดี ข้อเสีย และบทเรียนจากการนำระบบเครดิตทางสังคมมาใช้ในประเทศจีน ซึ่งความรู้เหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาระบบเครดิตทางสังคมในประเทศอื่น ๆ ได้ ความรู้เหล่านี้จะช่วยให้นักวิชาการสามารถพัฒนาระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

อีกทั้งยังส่งผลให้เกิดคุณค่าเชิงสร้างสรรค์ นวัตกรรมที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้เกิดเครื่องมือที่สามารถนำมาให้คะแนนความน่าเชื่อถือทางสังคมของประชาชนในสังคมไทยให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย เกิดระบบการกำกับดูแลระบบเครดิตทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ การลดปัญหาอาชญากรรม การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เกิดองค์ความรู้ใหม่และนวัตกรรมสังคมใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมโดยการวิจัยเชิงเอกสาร และได้ทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ ตามระเบียบที่ถูกต้อง จึงขอนำเสนอ Model ขั้นตอนการทำงาน Social Credit System: SCS เพื่อพลวัตการเรียนรู้ในประเทศไทย ดังนี้

ภาพที่ 4 Model ขั้นตอนการทำงาน Social Credit System: SCS เพื่อการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย
(ที่มา: ผู้วิจัย)

ขั้นตอนนำมาประยุกต์ในประเทศไทยเริ่มจาก (1) หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ การจัดตั้งให้หน่วยงานทางภาครัฐ เป็นผู้รับผิดชอบและให้มีความเป็นกลาง เป็นหน่วยงานอิสระที่สามารถตัดสินใจในการบริหารงาน เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงมหาดไทย หรือ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2) ลงทะเบียนแบบสมัครใจ การจัดระบบการลงทะเบียนโดยให้ลงทะเบียนแบบสมัครใจ ซึ่งคุณสมบัติที่สำคัญนั้นต้องเป็นประชาชน สัญชาติไทย อายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป (บรรลุนิติภาวะ) (3) การจัดการอบรม การให้ความรู้และพัฒนาทักษะเพื่อการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามมาตรฐานแนวทางของระบบเครดิตทางสังคม โดยการสร้างแรงจูงใจด้วยการให้รางวัล (4) มาตรฐานและกฎเกณฑ์ในการประเมินเพื่อการให้คะแนนอย่างยุติธรรม ต้องมีเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน มีความเที่ยงธรรมมุ่งเน้นเพื่อความเที่ยงธรรมในการให้คะแนน มีความยืดหยุ่น พิจารณาความแตกต่างระหว่างบุคคลและรองรับรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย (5) การให้รางวัลในรูปแบบของการให้คะแนน เช่น การไปเลือกตั้ง ด้านธุรกิจ เช่น การทำวิสาหกิจเพื่อการพัฒนาในชุมชน ด้านสังคม เช่น การทำจิตอาสา (6) การประเมินกฎเกณฑ์และรูปแบบการอบรมทุก 1 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมรอบด้าน ประกอบด้วย การเมือง ธุรกิจ และ สังคม เพื่อส่งเสริมระบบเครดิตทางสังคมให้มีความยั่งยืน และ (7) การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง Sustainable Development Goals (SDG) โดยการพัฒนาระดับชุมชนท้องถิ่นต่อเนื่องไปสู่การพัฒนาระบบของประเทศให้บรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การประยุกต์ใช้ระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทยควรมุ่งเน้นส่งเสริมการพัฒนาเชิงบวกไม่ควรทำให้เกิดทัศนคติด้านลบ การจัดโครงการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทักษะพื้นฐาน จิตอาสา ความประพฤติที่ดี เริ่มจากหน่วยเล็ก ๆ ภายในประเทศและค่อย ๆ พัฒนาระบบให้กว้างขวางมากขึ้น

1.2 แรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมเชิงบวกควรต้องมีผลตอบแทนที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของรัฐ ควรมีลักษณะเป็นค่าคะแนนในการทำความดี หรือผลตอบแทนแบบส่วนรวมให้แก่ ครอบครัว ชุมชน และองค์กร มุ่งเน้นการสร้างกลไกในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม

1.3 การประยุกต์ใช้ระบบเครดิตทางสังคมในประเทศไทย จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับประเด็นกฎหมาย ความเป็นส่วนบุคคลและความปลอดภัยของข้อมูลเป็นอย่างมาก กฎหมายความเป็นส่วนบุคคลและความปลอดภัยของข้อมูล จะช่วยให้ประชาชนมีความมั่นใจในระบบเครดิตทางสังคมและส่งผลให้ระบบเครดิตทางสังคมสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อสังคมไทย

1.4 การนำแนวทางการพัฒนาระบบเครดิตทางสังคมไปทดลองใช้จริงโดยเริ่มจากชุมชนเล็ก ๆ ที่มีความพร้อมและนำข้อสังเกตต่าง ๆ ที่ได้จากการนำไปสู่ทดลองใช้ มาปรับปรุงให้สอดคล้องกับชุมชนที่มีขนาดใหญ่ขึ้น ให้เกิดประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม อย่างยั่งยืน เพื่อให้สอดคล้องกับ Model วงจรการทำงานของ Social Credit System อย่างต่อเนื่อง

2.2 ควรศึกษารูปแบบหรือวิธีการฝึกทักษะการปรับพฤติกรรม ให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างรวดเร็วภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

2.3 ศึกษาแบบการเรียนรู้ถึงความสำคัญของการพัฒนานวัตกรรมสังคมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- Bloom, B.S. (Ed.). Engelhart, M.D., Furst, E.J., Hill, W.H., Krathwohl, D.R. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives, Handbook I: The Cognitive Domain*. New York: David McKay.
- Herkema, S. (2003). A Complex Adaptive Perspective on Learning with in Innovation Projects. *The Learning Organization*, 10(6), 340-346.
- Kasl, F. (2019). *Surveillance in Digitalized Society: The Chinese Social Credit System from a European Perspective*. [Online]. Retrieved from: www.ilaw.cas.cz/tlq
- Kostka, G. (2019). *China's social credit systems and public opinion: Explaining high levels of approval*. [Online]. Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3215138>
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row.
- Scott, J. (1990). *A matter of record: Documentary sources in social research*. Cambridge: Polity press.
- Schumpeter, J. A., (1934). *The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle*. New York: Transaction Publishers.
- Schumpeter, J. A. (1942). *Capitalism, Socialism and Democracy*. New York: Harper & Row.
- Thomas, H. (1987). *The Social Construction of Technological Systems: New Directions in the sociology and History of Technology*. Cambridge: M.I.T. Press.
- Tosanguan, K. (2019). The History of China's Government. *Panyapiwat Journal*, 11(1), 315-329.

Woesler, M., Warnke, M., Kettner, M., and Lanfer, J. (2021). The Chinese Social Credit System. Origin, political design, exoskeletal morality, and comparisons to Western systems. *European Journal of Interdisciplinary Studies*, 2, 7-35.